

60-річчя

ЧЛЕНА-КОРЕСПОНДЕНТА НАН УКРАЇНИ

І. П. ГРИГОРЮКА

24 жовтня виповнилось шістдесят років відомому вченому-біологу, завідувачу відділу фізіології водного режиму рослин Інституту фізіології рослин і генетики НАН України члену-кореспонденту НАН України Івану Панасовичу Григорюку.

І. П. Григорюк народився в с. Топорівка Новоселицького району Чернівецької області у селянській родині. В 1958 р. закінчив середню школу, а в 1965 р. — біологічний факультет Чернівецького державного університету за спеціальністю «фізіологія рослин». Наукову діяльність розпочав ще у студентські роки: під керівництвом відомого вченого — професора Г. Х. Молотковського він вивчав вплив мікроелементів на біосинтез білків і нуклеїнових кислот у рослинах у зв'язку з явищем полярності.

Після закінчення університету якийсь час працював учителем біології і хімії у сільській школі. В 1966—1969 рр. навчався в аспірантурі при відділі біохімії рослин Інституту фізіології рослин АН УРСР. Захистив кандидатську дисертацію на тему «Фізіологічні аспекти формування врожаю і якості картоплі в умовах низинного торф'яного ґрунту». З 1969 року працював в інституті молодшим, потім старшим науковим співробітником відділу фізіології водного режиму рослин. Протягом 1985—1996 рр. завідував лабораторією фізіології водного стресу рослин. В 1996—1998 рр. обіймав посади провідного наукового співробітника і виконуючого обов'язки завідувача відділу фізіології водного режиму рослин.

У 1996 р. І. П. Григорюк захистив докторську дисертацію на тему «Реакція рослин на водний і температурний стреси та способи її регуляції». В 1998 р. його поза конкурсом обрано на посаду завідувача відділу фізіології водного режиму рослин Інституту фізіології рослин і генетики НАН України. Понад 35 років наукової, науково-організаційної та громадської діяльності вченого пов'язані саме з цією академічною установою.

І. П. Григорюк започаткував і плідно розвиває актуальний науковий напрям — дослідження регуляторних систем водообміну, фізіологічних і молекулярно-біологічних механізмів стійкості та адаптації рослин до водного і високотемпературного стресів. Він розробив теоретичні основи оптимізації водного і поживного режимів кормових культур на торф'яних ґрунтах Західного Полісся України. Найістотніший внесок зробив Іван Панасович у вивчення загальних і неспецифічних реакцій рослин на дію посухи та високих температур. Він визначив закономірності надходження, транспорту і перерозподілу пулів води у клітинах, її взаємодію з адсорбційними центрами та роль у регуляції адаптивних систем рослин у стресових умовах; з'ясував, що формування механізмів стійкості рослин до посухи зумовлене детермінаційними змінами аденозинфосфатної і фітогормональної систем, рідкокристалічної структури полярних ліпідів у мембранах хлоропластів; уперше довів, що перебудови ліпідного фітогормонального і аденозинфосфатного пулів ініціюють захисні реакції на посуху шляхом підтримання збалансованості регуляторних систем водного гомеостазу та функціональної активності мембранних структур; з позицій системного підходу вчений розкрив явище автономності та універсальності фізіологічних функцій, що призвело до конкретизації уявлень про внутрішньоклітинну організацію функціонування ключових

ланок метаболізму та інтегральну регуляцію у системі цілісної рослини за різного водозабезпечення.

І. П. Григорюк уперше сформулював і теоретично обґрунтував концепцію застосування полімерних регуляторів росту для індукції адаптивних реакцій та регуляції водообміну рослин; показав, що їхня пролонгована цитокінінова й ауксинова дія ініціює підвищення рівня стійкості, відновлення структурно-функціональних властивостей, зменшення втрат врожаю зерна озимої пшениці та бульб картоплі у посушливих умовах. За участю вченого вперше застосовано метод теорії розпізнавання образів для оцінки фітогормонального та енергетичного балансів у рослинах озимої пшениці. Разом із співробітниками Іван Панасович модифікував методи визначення вмісту аденозинфосфатів (АМФ, АДФ, АТФ) і вітамінів (А і Е) у рослинному організмі. Вагоме місце у науковій діяльності І. П. Григорюка посідають прикладні дослідження, спрямовані на розробку нових і вдосконалення наявних технологій вирощування зернових та кормових культур у зонах ризикованого землеробства України.

Результати наукової діяльності І. П. Григорюка опубліковано в 220 працях, серед яких три монографії, чотири брошури та 14 методичних рекомендацій. Він має чотири авторські свідоцтва і патенти на винаходи. Високий рівень і широкий діапазон наукових робіт вченого принесли йому заслужене визнання. За цикл праць «Водообмін та посухостійкість рослин» Івану Панасовичу присуджено премію ім. М. Г. Холодного АН УРСР. Його нагороджено дипломом III ступеня та бронзовою медаллю ВДНГ СРСР.

У 2000 р. І. П. Григорюку присвоєно вчене звання професора зі спеціальності «фізіологія рослин». Серед його учнів — три кандидати наук. Нині він керує підготовкою трьох аспірантів і одного докторанта, дипломними роботами студентів кафедр фізіології рослин Київського національного університету ім. Тараса Шевченка та Національного аграрного університету.

І. П. Григорюк веде велику науково-організаційну та громадську роботу. Його обрано академіком Української екологічної академії наук, головою Київського обласного відділення Українського товариства фізіологів рослин, призначено заступником голови спеціалізованої вченої ради із захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора біологічних наук при Інституті фізіології рослин і генетики НАН України. Він є членом експертної ради з біологічних наук ВАК України, комісії Відділення загальної біології НАН України з координації і супроводу в установах НАН України фундаментальних і прикладних досліджень в інтересах АПК, редколегії журналу «*Физиология и биохимия культурных растений*», «Збірника наукових праць Інституту землеробства УААН», громадської організації «Земляцтво буковинців у м. Києві».

І. П. Григорюк має державні нагороди.

Своє шістдесятиріччя Іван Панасович зустрічає у розквіті сил, сповнений великих творчих задумів.

Наукова громадськість, численні учні і колеги щиро вітають ювіляра і зичать йому міцного здоров'я, творчого довголіття, нових здобутків у його багатогранній діяльності.